

Skupština Crne Gore
Odbor za rodnu ravnopravnost
00-63-9/20-

IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA
RODNU RAVNOPRAVNOST
ZA 2019. GODINU

ODBOR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST SKUPŠTINE CRNE GORE u 2019. godini održao je 19 sjednica – tri tematske i jedno konsultativno saslušanje. U okviru tematskih sjednica, Odbor je održao dvije sjednice Ženskog parlamenta. Deseto zasjedanje Ženskog parlamenta posvećeno razmatranju položaja žena na Zapadnom Balkanu u kontekstu usvajanja Rezolucije o pravima žena na Zapadnom Balkanu, na sjednici Odbora za prava žena i jednakost polova (FEMM) Evropskog parlamenta, održano je 8. marta na Međunarodni dan žena. Jedanaesto zasjedanje Ženskog parlamenta posvećeno razmatranju ostvarivanju prava žena u zemljama našeg regiona, sa akcentom na borbu protiv nasilja nad ženama i borbu protiv trgovine ljudima, u svijetlu zaključaka usvojenih na Konferenciji o borbi protiv trgovine ljudima, održano je 29. novembra.

U 2019. godini Odbor je održao konsultativno saslušanje prof.dr Dinke Pavičić Baldani, ginekologinje u KBC Zagreb, prof.dr Snežane Vidaković, redovne profesorke na Medicinskom fakultetu u Beogradu i prof.dr Nevene Petrušić, redovne profesorke na Pravnom fakultetu u Nišu, na temu „Kako do najboljih rješenja u zakonu o medicinski potpomognutoj oplodnji“.

Odbor je u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Generalnim sekretarijatom NATO-a za žene, mir i bezbjednost, organizovao međunarodnu konferenciju „Borba protiv trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu“, koja je održana u Podgorici, 28. novembra 2019. godine.

Vestminsterka fondacija za demokratiju, u saradnji sa Odborom za rodnu ravnopravnost i Odborom za ljudska prava i slobode organizovala je regionalnu parlamentarnu konferenciju na temu „Osnaživanje regionalne saradnje i nadzora zakonodavstva u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu“, koja je održana na Cetinju 6. oktobra 2019. godine.

Odbor je u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, organizovao četiri tematske radionice (jednu dvodnevnu i tri jednodnevne) za poslanike/ce i zaposlene u Skupštini Crne Gore, u cilju realizacije pojedinih mjera iz Plana aktivnosti za rodno osjetljivu Skupštinu Crne Gore.

1. Odbor je, kao zainteresovano radno tijelo, sa aspekta svoje nadležnosti, razmotrio i podržao:

- Predlog zakona o mladima i Mišljenje dostavio Odboru za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Ministar sporta i mladih Nikola Janović informisao je Odbor o razlozima za donošenje i rješenjima sadržanim u Predlogu ovog zakona. Saopštio je da je osnovni cilj donošenja novog zakona o mladima unapređenje planiranja i sprovođenje omladinske politike kako na državnom, tako i na lokalnom nivou, kroz jačanje institucionalnog okvira i osnaživanja omladinskih servisa u kojima se sprovode omladinske aktivnosti i obavlja omladinski rad. Propisuje se šira definicija omladinskog rada usklađena sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, čime se stvaraju uslovi za razvoj i profesionalizaciju rada za mlade i sa mladima. U dijelu odredbi koje se odnose na utvrđivanje i sprovođenje omladinske politike propisano je da se pravci razvoja i unapređenja omladinske politike utvrđuju Strategijom za mlade, koju donosi Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva sporta i mladih, na period od najmanje četiri godine. Za sprovođenje Strategije Ministarstvo donosi akcioni plan za period od najmanje dvije godine i izrađuje godišnji izvještaj o sprovođenju akcionog plana, koji podnosi Vladi. Takođe, propisano je da je opština dužna da donese lokalni akcioni plan za mlade i da nacrt lokalnog akcionog plana za mlade dostavi Ministarstvu sporta i mladih, radi davanja mišljenja o njegovoj usaglašenosti sa Strategijom, kao i da

dostavi godišnji izvještaj o realizaciji lokalnog akcionog plana za mlade najkasnije do 15. februara t.g. za prethodnu kalendarsku godinu. Značajna novina propisana ovim Predlogom zakona jeste definisanje prioriternih oblasti od javnog interesa, kojima će se uticati na razvoj omladinske politike. Vlada, na predlog Ministarstva, donosi Program ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike najmanje jednom u dvije godine, a na osnovu Analize potreba mladih koju izrađuje Ministarstvo. Predlogom zakona se, između ostalog, unapređuje oblast udruživanja nevladinih organizacija koje sprovode omladinsku politiku i propisuje da iste mogu osnovati savez nevladinih organizacija, u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje nevladinih organizacija. Takođe, predloženim rješenjima stvorena je mogućnost da Ministarstvo sporta i mladih može finansirati, odnosno sufinansirati izgradnju, rekonstrukciju, adaptaciju ili opremanje omladinskih servisa u vrijednosti do 30.000 eura, a uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore u vrijednosti preko 30.000 eura. Ministarstvo sporta i mladih, odnosno opština upravljaju servisima koje su osnovali, a upravljanje servisom mogu povjeriti putem javnog poziva i nevladinoj organizaciji koja sprovodi omladinsku politiku. Ministar sporta i mladih Nikola Janović informisao je člana/ice Odbora da se Predlog zakona o mladima usaglašava sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama, naročito u pogledu finansiranja nevladinih organizacija koje sprovode omladinsku politiku. Tokom rasprave, u kojoj su učestvovali: predsjednica i članice Odbora Nada Drobnjak, Branka Tanasijević, Maja Bakrač i Sanja Pavićević, konstatovana je prepoznatljivost rodne komponente u tekstu Predloga zakona i usaglašenost sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, usklađivanje Predloga ovog zakona sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama, kao i definisanje uloge inspeksijskih organa kako bi kaznene odredbe bile primjenljive.

- *Predlog zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji* i Mišljenje dostavio Odboru za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Uvodno obrazloženje o razlozima za donošenje i rješenjima sadržanim u Predlogu ovog zakona dala je generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja Slađana Pavlović. Saopštila je da se Predlogom ovog zakona propisuju uslovi, vrste i način obavljanja postupaka medicinski potpomognute oplodnje, dobijanje polnih ćelija, polnih tkiva i embriona za primjene ovih postupaka, kao i druga pitanja od značaja za njihovo obavljanje. Osnovni razlozi za donošenje ovog zakona jesu prepoznati problemi iz prakse, budući da dosadašnja primjena Zakona o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama iz 2009. godine nameće potrebu potpunijeg uređivanja postupka liječenja neplodnosti kod žena i muškaraca medicinski potpomognutim postupcima. Stoga su Predlogom ovog zakona, između ostalog, preciznije uređeni uslovi koje moraju ispunjavati zdravstvene ustanove za obavljanje postupaka medicinski potpomognute oplodnje, prije svega, u smislu održavanja sistema kvaliteta koji se zasniva na određenim standardima, principima bezbjednosti i kvaliteta, a koji su uspostavljeni u svim razvijenim zemljama. Takođe, preciznije je uređen sastav medicinskih savjeta. U cilju poštovanja stručnih i etičkih principa sve zdravstvene ustanove koje se bave postupcima potpomognute oplodnje dužne su da obrazuju medicinski savjet, kao stručno savjetodavno tijelo, koje u skladu sa medicinskim i psihosocijalnim standardima donosi odluke o sposobnosti lica za primjenu postupaka medicinski potpomognute oplodnje. Ministarstvo zdravlja i dalje ima obavezu obrazovanja posebne komisije za praćenje svih postupaka potpomognute oplodnje, ali predloženim rješenjima proširen je sastav te komisije sa doktorima medicine određenih specijalnosti, predstavnikom udruženja pacijenata sa infertilitetom i pravnikom, čime je posebna pažnja posvećena pravnoj zaštiti lica

koja učestvuju u postupcima medicinski potpomognute oplodnje. Predlog ovog zakona u odnosu na važeći Zakon preciznije reguliše ko može donirati polne ćelije - davaoci su punoljetne osobe, žene do 33. a muškarci do 40. godine starosti. Takođe, Predlogom zakona se omogućava i doniranje embriona koji nastaje spajanjem jajne ćelije i spermatozoida. Novitet je i uvedena obaveza uspostavljanja efikasnog sistema sljedljivosti, kojim se obezbjeđuje jedinstvena identifikacija svakog davaoca polne ćelije, potom dobijanje polne ćelije, identifikacija svakog postupka, lica kod koga se primjenjuje, kao i djeteta rođenog primjenom postupka medicinski potpomognute oplodnje. Propisivanjem niza zabrana obezbijeđeno je poštovanje etičkih i bioetičkih principa, ličnog dostojanstva, podataka o ličnosti i drugih principa. Po važećim zakonskim propisima, iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja finansiraju se tri pokušaja medicinski potpomognute oplodnje za žene do navršene 44. godine. Slađana Pavlović je, pored navedenih razloga za donošenje ovog zakona, naglasila i potrebu dalje harmonizacije sa biološkim načelima i propisima Evropske unije, odnosno Konvencijom o ljudskim pravima i biomedicine i njenih dodatnih protokola. U pripremi Predloga ovog zakona učestvovali su predstavnici javnih i privatnih zdravstvenih ustanova koje vrše postupke medicinski potpomognute oplodnje, predstavnici Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i predstavnici Ministarstva zdravlja. Tokom javne rasprave pristigao je veliki broj sugestija i komentara, od kojih je većina pristigla od stručnih lica i u velikom dijelu je prihvaćena. U raspravi su kroz pitanja i komentare učestvovala predsjednica i članice Odbora: Nada Drobnjak, Branka Tanasijević, Sanja Pavićević i Maja Bakrač; generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja Slađana Pavlović i načelnica u Direktoratu za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja Slavojka Šuković.

- *Predlog zakona o životnom partnerstvu lica istog pola* i Mišljenje dostavio Odboru za ljudska prava i slobode, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Uvodno obrazloženje o razlozima za donošenje i rješenjima sadržanim u Predlogu ovog zakona dala je generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Blanka Radošević Marović. Saopštila je da se Predlogom ovog zakona uređuje zajednica života dva lica istog pola, zaključenje i prestanak životnog partnerstva, vođenje registara o životnom partnerstvu i postupci nadležnih organa u vezi sa zaključenjem i prestankom životnog partnerstva. Utvrđena su pravna dejstva partnerstva koja se odnose na opšta prava i obaveze partnera, prije svega prava i obaveze partnera da sporazumno i zajednički odlučuju o svim pitanjima od značaja za zajednički život, ali i obavezu trećih da poštuju njihova prava na privatnost koja su im zakonom garantovana kao i zaštita zajedničkog života i doma. Jedna od najznačajnijih posljedica zaključenja partnerstva je pravo i dužnost partnera na izdržavanje koje može biti za vrijeme trajanja partnerstva i nakon prestanka partnerstva. Predlogom zakona utvrđena je obaveza partnera koji nije roditelj djeteta da izdržava djecu partnera ako ona nemaju srodnika koji su po zakonu kojim se uređuju porodični odnosi dužni da ih izdržavaju ili ako srodnici postoje ali nemaju mogućnost da budu davaoci izdržavanja. Ovakvo rješenje dato je zbog zaštite i vođenja posebne pažnje u najboljem interesu djeteta. Takođe, regulisano je pravo partnera koji nije roditelj djeteta koje živi u zajednici sa partnerima da može donositi svakodnevne odluke u vezi sa djetetom pri čemu je neophodno da ima pristanak partnera koji je roditelj djeteta. Predlogom zakona predviđena je primjena odredaba Zakona o nasljeđivanju pri čemu je partner izjednačen sa bračnim drugom u pravu nasljeđivanja.

Uređen je poreski status partnera u dijelu oslobađanja od plaćanja poreza na promet nepokretnosti ako je promet nepokretnosti izvršen za vrijeme trajanja partnerstva. Utvrđena su prava i obaveze u sistemu zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite na način što su partneri u postupku, načinu i obimu ostvarivanja ovih prava izjednačeni sa bračnim drugovima i članovima njihove uže zajednice, a u skladu sa propisima iz oblasti zdravstva. Predlogom zakona partnerima je priznato pravo na pravičnu novčanu naknadu neimovinske štete po osnovu pretrpljenih duševnih bolova ukoliko dođe do smrti ili teškog invaliditeta njihovog partnera. Blanka Radošević Marović, između ostalog, saopštila je da se Predlogom ovog zakona definiše načelo ravnopravnosti partnera u zajednici, zabranjuje se diskriminacija po osnovu partnerstva i svaki oblik nasilja u zajednici i propisuje da će se prevencija, sankcionisanje i suzbijanje svih vrsta nasilja vršiti u skladu sa zakonom koji uređuje oblast zaštite nasilja u porodici. Takođe, informisala je člana/ice

Odbora da ovaj Predlog zakona za osnov ima najrasprostranjeniji model uređenja istopolnih zajednica tj. životno partnerstvo osoba istog pola. Prije rada na Nacrtu zakona, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kao predlagač, uradilo je detaljne analize u cilju utvrđivanja modela uređenja odnosa dva lica istog pola na način koji najbolje odgovara crnogorskim uslovima. Detaljno je sagledan i analiziran važeći pravni okvir koji reuliše one oblasti koje su značajne za donošenje ovog zakona, prije svega Ustav Crne Gore, Porodični zakon, Zakon o nasljeđivanju, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju i dr.

U raspravi su kroz pitanja i komentare učestvovali predsjednica i član/ice Odbora: Nada Drobnjak, Aleksandra Vuković, Branka Tanasijević i Zvonko Vuković; generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević Marović i predsjednik Upravnog odbora *Queer Montenegro* Danijel Kalezić.

- *Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2020. godinu* i Mišljenje dostavio Odboru za ekonomiju, finansije i budžet, kao matičnom odboru, na dalji potupak.

Odbor je u Mišljenju, dostavljenom Odboru za ekonomiju, finansije i budžet, konstatovao da u Predlogu zakona nijesu vidljive budžetske linije iz kojih se finansiraju aktivnosti iz Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (PAPRR) 2017-2021 i da to otežava način njegovog razmatranja sa aspekta nadležnosti Odbora za rodnu ravnopravnost. Takođe, Odbor je konstatovao da je neophodno da Vlada Crne Gore učini napor kako bi se kroz zakon o završnom računu budžeta za 2019. godinu mogla pratiti primjena Zakona o rodnoj ravnopravnosti, prije svega čl. 3 i 14. Odbor pozdravlja aktivnosti Vlade Crne Gore na razvoju programskog budžeta što će omogućiti da u Crnoj Gori zaživi rodno odgovorni budžet. Predlog ovog zakona Odbor je razmotrio u dijelu koji se odnosi na sljedeće potrošačke jedinice: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – Program 3: Ostvarivanje rodne ravnopravnosti i Program 4: Unapređenje položaja RAE populacije; Ministarstvo rada i socijalnog staranja – Program 1: Centri za socijalni rad, Program 2 : Socijalna, boračka i invalidska zaštita; Zavod za socijalnu i dječju zaštitu; Ministarstvo ekonomije ; Ministarstvo zdravlja; Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo odbrane.

- *Predlog zakona o radu* i Mišljenje dostavio Odboru za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kao matičnom odboru, na dalji postupak

Predstavnici predlagača mr Zoran Ratković, generalni direktor Direktorata za rad u Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Marina Vučićević, načelnica Direkcije za radne odnose u Ministarstvu rada i socijalnog staranja informisali su člana/ice Odbora o razlozima za izradu novog zakona i rješenjima sadržanim u čl.121-138 Predloga zakona kojim se definišu prava zaposlenih koji se brinu o djeci, odnosno zaštita zbog trudnoće i njega djeteta. Osnovni razlog za donošenje novog zakona je usklađivanje radnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije predviđenih Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 19 Socijalna politika i zapošljavanje, konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada koje je Crna Gora ratifikovala i drugim izvorima međunarodnog prava.

Novine u odnosu na važeća rješenja su da žena u toku trudnoće ima pravo na jedan dan odsustva sa rada u toku mjeseca radi obavljanja prenatalnih pregleda. Uvedena je zaštita u slučaju hraniteljstva. Uvodi se dodatna zaštita koja se odnosi na zabranu prestanka ugovora o radu na određeno vrijeme zaposlenim ženama u toku trajanja trudnoće kao i za vrijeme korišćenja privremene spriječenosti za rad po osnovu održavanja trudnoće, što do sada nije bilo propisano. U odnosu na odredbe porodijskog odsustva propisano je da zaposlena žena koristi porodijsko odsustvo u obaveznom trajanju od 98 dana, od kojih je 28 dana prije dana očekivanog porođaja, a 70 dana nakon rođenja djeteta. Roditeljsko odsustvo se koristi u jednakim djelovima i pravo korišćenja roditeljskog odsustva može se prenijeti na drugog roditelja, nakon isteka perioda od 120 dana, pod uslovom da će drugi roditelj koristiti to pravo u trajanju od najmanje 30 dana. Predlogom zakona precizirano je korišćenje prava na roditeljsko odsustvo i da ukoliko je jedan od roditelja nezaposlen, a drugi zaposlen, zaposleni roditelj ima pravo na korišćenje roditeljskog odsustva. Za vrijeme korišćenja porodijskog, roditeljskog i hraniteljskog odsustva zaposleni ima sva prava iz radnog odnosa koja je imao prije početka korišćenja navedenih odsustva, kao i sva prava na poboljšanju radnih uslova na koja bi imao pravo za vrijeme svog odsustva, kao i na naknadu zarade u iznosu koji ne može biti manji od naknade zarade u slučaju privremene spriječenosti za rad zbog održavanja trudnoće, u skladu sa zakonom.

- *Predlog zakona o izboru poslanika i odbornika* i Mišljenje dostavio Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Predstavnik predlagača poslanik Miloš Nikolić, informisao je člana/ice Odbora da je kao odgovor na dugogodišnje preporuke OEBS/ODIHR-a, a u cilju ostvarivanja principa rodne ravnopravnosti Predlogom zakona predviđeno da na izbornoj listi među svaka tri kandidata prema redosljedu na listi mora biti najmanje po jedan kandidat pripadnik manje zastupljenog pola (član 59). Takođe, zadržan je član iz važećeg Zakona kojim se obezbjeđuje održivost principa rodne ravnopravnosti, a to je ako mandat prestane poslaniku, odnosno odborniku iz reda manje zastupljenog pola, umjesto njega izabraće se prvi sljedeći kandidat na izbornoj listi iz reda manje zastupljenog pola (član 131).

Nakon rasprave, Odbor je jednoglasno odlučio da podrži Predlog ovog zakona i predložio matičnom odboru da predloži Skupštini da usvoji Predlog zakona o izboru poslanika i odbornika.

Predlog zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja i Mišljenje dostavio Odboru za ekonomiju, finansije i budžet, kao matičnom odboru, na dalji postupak

Predstavnik predlagača poslanik Mihailo Anđušić, informisao je člana/ice Odbora da se značajna novina odnosi na uvođenje novih kriterijuma za mehanizam raspodjele budžetskih sredstava za finansiranje redovnog rada političkih subjekata u Skupštini, odnosno skupštinama opština, na način što se predviđena sredstva u visini od 20% raspodjeljuju u jednakim iznosima političkim subjektima koji su osvojili mandate u Skupštini odnosno skupštinama opština, a ostalih 60% sredstava, srazmjeno ukupnom broju poslaničkih, odnosno odborničkih mandata koja imaju u trenutku raspodjele, dok se ostalih 20% raspodjeljuju u jednakim iznosima političkim subjektima u Skupštini, odnosno skupštinama opština, srazmjerno broju izabranih predstavnika manje zastupljenog pola. Takođe, dodatno je predviđena raspodjela budžetskih sredstava za redovno finansiranje ženskih organizacija u političkim partijama u Skupštini odnosno skupštinama opština. Ova novina predstavlja značajan iskorak ka jačanju promocije manje zastupljenog pola, odnosno povećanju učešća žena u političkom životu.

Nakon rasprave, Odbor je jednoglasno odlučio da podrži Predlog ovog zakona i predložio matičnom odboru da predloži Skupštini da usvoji Predlog zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

- Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu;

Odbor je podržao Izvještaj i Mišljenje dostavio Odboru za ljudska prava i slobode, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Zamjenik zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković informisao je člana/ice Odbora da je Izvještajem za 2018.godinu na sažet i sistematičan način ukazano na sve činjenice i okolnosti od značaja za sistem zaštite ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori. U 2018. godini Zaštitnik je imao u radu 916 pritužbi, od kojih su 889 primljene u 2018. godini i 27 prenešene iz 2017. godine. Od 889 predmeta u 2018. godini, 774 predmeta su formirana po individualnim pritužbama (muškarci 477 i žene 297). Od ukupnog broja pritužbi po kojima je postupak okončan u izvještajnoj godini, na rad državnih organa, organa državne uprave i drugih organizacija odnosilo se 229 pritužbi (žene 71); na rad sudova 140 pritužbi (žene); na rad Državnog tužilaštva 26 (žene 7); na rad Uprave policije 41 pritužba (žene 12); na rad javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja 209 (žene 100); na rad lokalne samouprave i lokalne uprave 58 (žene 22) i na rad organa, službi i nosilaca javnih ovlaštenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika, fizičkih lica i dr. 112 pritužbi (žene 45).

Zaštitnik je u 2018. godini dao inicijativu za izmjenu/dopunu člana 36 stav 1 i člana 37 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u dijelu koji se odnosi na novčanu kaznu. Zaštitnik smatra neophodnim da Ministarstvo pravde pokrene postupak za donošenje zakona o izmjenama/dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojim će u članu 36 i članu 37 novčane kazne propisati u rasponu od najmanje 150 eura, odnosno 250 eura, a gornju posebnu zakonsku granicu novčane kazne usaglasiti sa Zakonom o zabrani diskriminacije, jer Konvencija SE o sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici ovaj delikt tretira kao oblik diskriminacije. U izjašnjenju Ministarstva pravde je navedeno da će inicijativu razmotriti prilikom predstojećih aktivnosti na izradi ovog zakona.

Siniša Bjeković je tokom izlaganja istakao da je Crna Gora u oblasti rodne ravnopravnosti postigla visok stepen usklađenosti sa međunarodnim i regionalnim instrumentima zaštite razvijenim u okviru UN i SE, što je, između ostalog, konstatovano u Zaključnim zapažanjima UN Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije prema ženama o drugom periodičnom izvještaju za Crnu Goru.

Uprkos relativno dobrom nacionalnom okviru u kojem su implementirani međunarodni standardi, zapaženo je nedovoljno poznavanja instituta rodne ravnopravnosti i prava koja proističu iz načela jednakosti žena i muškaraca. Upravo zbog toga, Zaštitnik je cijenio neophodnim da kroz ovaj izvještaj kratko pojasni pojmove rod, rodna ravnopravnost i rodna jednakost. U pogledu dostignuća na polju rodne ravnopravnosti i zastupljenosti žena u pravosuđu, obrazovanju i drugim oblastima života publikacija MONSTAT-a sadrži kratak prikaz stanja, položaja i odnosa žena i muškaraca u crnogorskom društvu. Iz prikazanih podataka proizilazi da 77,6% nastavnog osoblja u osnovnim školama za školsku 2017/2018. godinu čine žene, dok 22,4% čine muškarci. I pored toga što žene čine većinu zaposlenih u obrazovanju, one su u apsolutnoj manjini na položajima odlučivanja, osim kada je riječ o predškolskom obrazovanju. Isti izvor podataka ukazuje da je učešće žena u sudstvu 59,1%, dok je učešće žena u tužilaštvu 61% u odnosu na ukupan broj tužilačkih funkcija u Crnoj Gori. Iako podaci potvrđuju da je u zastupljenosti žena u obrazovanju, odnosno pravosuđu, učinjen značajan iskorak, rodna ravnopravnost ne može biti razvijena do svojih krajnjih mogućnosti sve dok se bilježi prisustvo stereotipa i predrasuda u crnogorskom društvu. U tom smislu, UN Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije prema ženama preporučuje državi kao neophodno da pruži adekvatnu obuku iz oblasti rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja i izražava zabrinutost zbog stavljanja nedovoljnog naglaska na ukidanje tradicionalnih rodni uloga u obukama za nastavno osoblje i obrazovnim materijalima. Stoga, neophodno je intenzivirati sprovođenje programa stručnog usavršavanja iz oblasti rodne ravnopravnosti za vaspitno-obrazovni kadar na nivou predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja.

Prikupljanje rodno razvrstanih podataka predstavlja još jednu prepreku na putu rodne ravnopravnosti, i to ne samo unutar organa koji rade na promociji jednakosti i suzbijanja diskriminacije već i u okviru međusektorskog objedinjavanja podataka, koji bi omogućili sveobuhvatnu analizu i prikaz stanja na osnovu pouzdanih, relevantnih i povjerljivih podataka. Prema Izvještaju o globalnom rodnom jazu za 2018. godinu, Crna Gora se nalazi na 69. mjestu od ukupno 149 zemalja u kojima je vršena analiza napretka prema rodnom paritetu kroz četiri dimenzije: ekonomska participacija i mogućnosti, naučna dostignuća, zdravlje i politička osnaženost. Na posljednjoj poziciji se nalazi u odnosu na zemlje regiona (Republika Sjeverna Makedonija je na 66. mjestu, Bosna i Hercegovina na 62, Hrvatska na 59, Srbija na 38, Albanija na 34, dok je Slovenija na 11. mjestu).

Kada je u pitanju diskriminacija po osnovu pola, građani percipiraju da je diskriminacija prema ženama i dalje visoko izražena (22,7%), što ih sa osobama sa invaliditetom, radnicima koji rade kod privatnika, Romima i onima koji žive u nerazvijenim ruralnim područjima čini grupom koja se nalazi u izraženom riziku od diskriminacije.

Kada je u pitanju povjerenje u zaštitu od diskriminacije, muškarci (22,3%) imaju više povjerenja u državu u odnosu na žene (16,4%) čime se potvrđuje izvjesno nepovjerenje žena u organe javne vlasti u situacijama kada su pretrpjele ili bile potencijalne žrtve nejednakog tretmana.

Zaštitnik je u izvještajnoj godini, kao i u prethodnoj, imao u radu 11 predmeta rodno zasnovanog nasilja. U devet (9) predmeta utvrđene su povrede prava i date preporuke organima starateljstva, policiji i sudskim organima koji su rješavali u konkretnim slučajevima rodno zasnovanog nasilja, jedan (1) je riješen ukazivanjem, dok u jednom (1) predmetu nije utvrđena diskriminacija niti povreda drugog prava.

Osnovni izvještaj Grupe eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO) za Crnu Goru iz 2018. godine sadrži sistematičnu procjenu sprovedenih mjera koje su preduzele nacionalne vlasti u Crnoj Gori s obzirom na sve aspekte Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija). GREVIO komitet primjećuje da je najviše pažnje u zakonodavstvu i kreiranju politika posvećeno nasilju u porodici, a da mjere koje se bave ostalim oblicima nasilja nad ženama tek treba da postignu isti nivo sveobuhvatnosti, naročito po pitanjima prisilnog braka, silovanja i proganjanja.

U izvještajnoj godini Zaštitnik je imao u radu jedan (1) predmet zbog nejednakosti po osnovu rodnog identiteta u kojem je utvrđana diskriminacija i date su preporuke i jedan (1) predmet po osnovu seksualne orijentacije koji je završen obustavom, jer je nakon podnošenja pritužbe pokrenut sudski postupak. Socijalno distanciranje kao oblik predrasuda i potencijalnog diskriminatornog ponašanja je visoko izraženo prema LGBT osobama (72,4%). Iako je položaj LGBT populacije poboljšana, povećana je njihova vidljivost u društvu i pristup pravima, osobe drugačijeg rodnog identiteta i seksualne orijentacije i dalje se suočavaju sa diskriminacijom u ostvarivanju prava, stereotipnim stavovima i nedovoljnim prihvatanjem od strane šire javnosti.

Kroz diskusiju je ocijenjeno da je Izvještaj o radu Zaštitnika za 2018. godinu najbolji do sada kako po ukupnom kvalitetu, tako i po statistici i da se primjenom inoviranih metodoloških postupaka izrade, može sa uspjehom prati. Tokom diskusije, između ostalog, komentarisana su: prava djeteta, pravo na zaštitu od nasilja, vršnjačko nasilje, uticaj medija i digitalnog okruženja, govor mržnje, zaštita od diskriminacije (posebni oblici diskriminacije, indikatori shvatanja diskriminacije kroz percepciju građana, trendovi iz prakse Zaštitnika), kao i obrazovanje o zaštiti od diskriminacije,

2. Konsultativna saslušanja

Konsultativno saslušanje prof.dr Dinke Pavičić Baldani, ginekologinje u KBC Zagreb, prof.dr Snežane Vidaković, redovne profesorke na Medicinskom fakultetu u Beogradu i prof.dr Nevene Petrušić, redovne profesorke na Pravnom fakultetu u Nišu, na temu „Kako do najboljih rješenja u zakonu o medicinski potpomognutoj oplodnji“.

Konsultativno saslušanje imalo je za cilj sagledavanja rješenja sadržanih u Predlogu zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji, koji je bio u skupštinskoj proceduri, ali nije dobio potrebu većinu.

Tokom rasprave ukazano je na značaj ove teme i date su određene smjernice i predlozi za poboljšanje rješenja sadržanih u Predlogu zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji.

Sjednici su pored člana/ica Odbora prisustvovali/e: dr Suad Numanović, predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, Nedžad Drešević, član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, Mirsad Murić, poslanik, dr Nebojša Čejović, dr Željko Lazović, Bolnica "Danilo I", Cetinje, dr Tatjana Motrenko Simić, Klinika "LIFE", dr Vladimir Janjić, Klinika ARS Medica, dr Aida Šahmanović, Klinički centar Crne Gore, dr Gordana Globarević, Klinički centar Crne Gore, prof. dr Snežana Crnogorac, Klinički centar Crne Gore, dr Agima Ljaljević, Institut za javno zdravlje, Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, prof.dr Vesna Miranović, generalna direktorica Direktorata za kontrolu kvaliteta zdravstvene zaštite i unapređenje ljudskih resursa u zdravstvu u Ministarstvu zdravlja, Slavojka Šuković, načelnica u Direktoratu za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja, Senka

Klikovac, načelnica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Anđelka Babić, pomoćnica direktora Fonda za zdravstveno osiguranje, Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Milenko Vujačić, Udruženje mladih sa hendikepom i savjetnici/e u sekretarijatima Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje i Zakonodavnog odbora Skupštine Crne Gore

Tokom rasprave ukazano je na značaj ove teme i date određene smjernice i predlozi za poboljšanje rješenja sadržanih u Predlogu zakona.

- Na 36. sjednici Odbora, a povodom realizovanog konsultativnog saslušanja na temu „Kako do najboljih rješenja u zakonu o medicinski potpomognutoj oplodnji“ član/ice Odbora su jednoglasno usvojili zaključke i saglasili se da isti budu proslijeđeni učesnicima konsultativnog saslušanja.

ZAKLJUČCI

Smatrajući da je medicinski potpomognuta oplodnja oblast medicine u kojoj se prepliću delikatna i kompleksna pitanja ljudskih prava učesnika/ca u tom pravnom odnosu, kao i prava djeteta, i da je neophodno na što precizniji način, koji je u skladu sa medicinskim dostignućima i kulturnim kontekstom, definisati zakonske odredbe koje regulišu ovu oblast, kako u primjeni zakona ne bi bilo spornih pitanja, kao i da pravna regulativa treba da omogući istu pravnu poziciju za svu djecu, Odbor za rodnu ravnopravnost sugeriše da se u procesu izrade teksta zakona koji će regulisati način, postupak, uslove i druga pitanja od značaja za uređenje sprovođenja djelatnosti i postupka medicinski potpomognute oplodnje (MPO) vodi računa da tekst zakona:

1. bude što je više moguće usaglašen sa direktivama EU (**Direktiva 2004/23/EU** Evropskog parlamenta i Savjeta od 31. marta 2004. godine o utvrđivanju standarda kvaliteta i bezbjednosti za doniranje, dobijanje, testiranje, obradu, konzerviranje, skladištenje i distribuiranje ljudskih tkiva i ćelija koji su namijenjeni transplantaciji; Službeni list Evropske Unije L 102/48 01.04.2004, Celeks broj: 32004L0023; **Direktiva Komisije 2006/17/EZ** od 08. februara 2006. o sprovođenju Direktive 2004/23/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o određenim tehničkim zahtjevima kod doniranja, nabavke i testiranja tkiva i ćelija ljudskog porijekla, Službeni list Evropske Unije L 38/40 od 09.02.2006, Celeks broj: 32006L0017; **Direktiva Komisije 2006/86/EZ** od 24. oktobra 2006. o sprovođenju Direktive 2004/23/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta u dijelu koji se odnosi na zahtjeve sledljivosti, obavještanje o ozbiljnim neželjenim reakcijama i pojavama i određenim tehničkim zahtjevima za kodiranje, obradu, konzerviranje, skladištenje i distribuiranje ljudskih tkiva i ćelija, Službeni list Evropske unije L 294/32 od 25.10.2006., Celeks broj: 32006L0086; **Odluka 2010/45/EC**; Celex: 32010D0453; ODLUKA KOMISIJE, od 3. avgusta 2010. godine, kojom se utvrđuju smjernice u vezi sa uslovima inspekcija i kontrolnih mjera i obukom i kvalifikacijama službenika za oblast ljudskih tkiva i ćelija koja se propisuje Direktivom Evropskog parlamenta i Savjeta 2004/23/EZ; **Direktiva 2012/39/EC**; Celex: 32012L0039; COMMISSION DIRECTIVE 2012/39/EU direktiva komisije 2012/39/EU, od 26. Novembra 2012. godine, kojom se mijenja i dopunjuje Direktiva 2006/17/EZ u pogledu određenih tehničkih zahtjeva za ispitivanje ljudskih tkiva i ćelija; **Direktiva 2015/565/EC**; kojom se kojom se mijenjaju i dopunjuju Direktiva 2006/86/ES u vezi sa određenim tehničkim

- uslovima za kodiranje ljudskih tkiva i ćelija; **Direktiva 2015/566/EC**; kojom se sprovodi Direktiva 2004/23/ES u vezi s procedurama za provjeru ekvivalentnih standarda kvaliteta i bezbjednosti uvezenih tkiva i ćelija) kako bi rješenja bila na adekvatan način postavljena i uređena, što će doprinijeti da se unaprijedi međunarodna saradnja;
2. ima definicije osnovnih načela, koje su od ključnog značaja za tumačenje zakona i kako bi se olakšala njegova primjena;
  3. ima preciznu definiciju embriona u kontekstu MPO i direktiva Evropske unije;
  4. jasno definiše titulare prava na MPO, posebno u dijelu koji to pravo garantuje ženi koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici (treba precizno odrediti pod kojim uslovima žena koja nije u bračnoj ili vanbračnoj zajednici može ići na MPO kako bi se onemogućio prostor za razne vidove diskriminacije);
  5. precizno formuliše normu kojom propisuje ko ima pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO (odredba „pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO imaju lica iz člana 17 ovog zakona koja su punoljetna i u starosnoj dobi koja omogućava ostvarivanje roditeljskih prava i obaveza i koja su u takvom psihosocijalnom stanju, na osnovu kojeg se može očekivati da će djetetu obezbijediti uslove za pravilan i potpun razvoj.“ je opasna, jer je socijalno stanje neminovno povezano sa ekonomskim statusom, te to može uticati na mogućnost liječenja MPO, a nije jasno ni šta znače psiho, a šta socijalni uslovi) i obezbijedi adekvatnu sudsku zaštitu osobama o čijem pravu na liječenje MPO odlučuje komisija, na osnovu procjene članova i članica komisije;
  6. definiše određivanje starosne granice za osobe koje su u procesu MPO;
  7. propiše precizne i jasne mogućnosti/dozvoljenosti uvoza/izvoza sopstvenog i doniranog reproduktivnog materijala, razjasni značenje banke polnih ćelija i ovlašćene zdravstvene institucije, posebno u dijelu nadležnosti vršenja heterologne oplodnje koja je u direktivama EU jasno definisana i ne dozvoljava zloupotrebe (izvoz sopstvenog genetskog materijala ne smije biti ograničen, jer predstavlja lično vlasništvo i osnovno ljudsko pravo);
  8. uredi mogućnost zamrzavanja i skladištenja genetskog materijala (ograničavanje vremenskog roka očuvanja zamrznutog reproduktivnog materijala i embriona u svim zakonima Evropske unije svodi se na kraj prosječnog reproduktivnog doba žene);
  9. izbjegne kontradiktornost po pitanju identiteta donatora/ke reproduktivnog materijala, uvažavajući pravo djeteta da ima uvid u zdravstveno stanje donatora/ke (zakonodavac ima pravo da se odluči da li će donatorstvo biti anonimno ili ne, ali mora jasno u izvještaju o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa da iskaže razloge koji su ga opredijelili za izbor rješenja, jer ukidanje anonimnog donorstva može dovesti u pitanje i smisao propisivanja heterologne oplodnje);
  10. mora da prepozna razliku između prava djeteta da sazna ko je donator/ka (ako se zakonodavac opredijeli za to rješenje) i utvrđivanja roditeljstva (ne smije se imati zakonsko rješenje po kome bi dijete moglo da ima dvije pravne majke i dva pravna oca).

Odbor za rodnu ravnopravnost:

- podsjeća da je utvrđivanje očinstva i materinstva predmet Porodičnog zakona, koji treba uskladiti sa savremenim društvenim okolnostima, kao i da Konvencija o pravima djeteta

- propisuje pravo djeteta na identitet, ali ne postoji međunarodni konsenzus da je poznavanje bioloških roditelja garantovano pravo;
- ukazuje da se zakonom uređuje okvir MPO i da u procesu normiranja treba zanemariti činjenicu šta će država finansirati;
  - konstatuje potrebu za širokom javnom raspravom prilikom donošenja zakona iz ove oblasti, jer se njegove odredbe odnose ne samo na sadašnje građane i građanke, već i na članove/ice buduće generacije koji/e će se roditi nakon postupka MPO, te je potrebno zakon donijeti u skladu sa postojećim društvenim kontekstima, stavovima i različitim opredjeljenjima ljudi.

3. Tematske sjednice

- *Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore organizovao je Deseto zasijedanje Ženskog parlamenta, posvećeno razmatranju položaja žena na Zapadnom Balkanu u kontekstu usvajanja Rezolucije o pravima žena na Zapadnom Balkanu, na sjednici Odbora za prava žena i jednakost polova (FEMM) Evropskog parlamenta. Zasijedanje je održano na Međunarodni dan žena.*

Sjednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Sjednicu je otvorio Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore.

U prvom dijelu sjednice govorili su: zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Siniša Bjeković, predsjednica Vrhovnog suda Vesna Medenica i ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka.

Evropska parlamentarka Biljana Borzan, koja je pripremila tekst Rezolucije obratila se desetominutnom video porukom, a govorile su zamjenica predsjednika Parlamenta Albanije Vasilika Hisi, članica Komisije za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije Skupštine Republike Kosovo Ljuljeta Veselaj-Gutaj, poslanica Sobrajna Republike Sjeverne Makedonije Džulmser Kasapi, predstavnica Ženske parlamentarne mreže Narodne skupštine Republike Srbije Nataša Mihailović-Vacić, članica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore Maja Bakrač, član Komisije za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije Skupštine Republike Kosovo Fisnik Ismaili, predstavnica Ženske parlamentarne mreže Narodne skupštine Republike Srbije Stefana Miladinović, poslanica Parlamenta Albanije Senida Mesi, državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova Dragan Pejanović, predstavnica ženske asocijacije Demokratske partije socijalista Sonja Nikčević, predstavnica ženske asocijacije Socijaldemokrata Crne Gore Marija Blagojević, predsjednica Saveza udruženja paraplegičara Crne Gore Nataša Borović, generalni direktor Direktorata za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima u Ministarstvu ekonomije Radosav Babić, predstavnica ženske asocijacije Socijaldemokratske partije Crne Gore Ana Lipovina, predstavnica ženske asocijacije Bošnjačke stranke Mersida Aljićević, državna sekretarka u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Vukica Jelić, predstavnica ženske asocijacije Demokratske partije socijalista Spomenka Đalović, predstavnica Unije poslodavaca Crne Gore Zvezdana Oluić, predstavnica ženske asocijacije FORCA Gjylia Pelingu, izvršna direktorica Crnogorskog ženskog lobija Aida Petrović, predstavnica ženske asocijacije Demokratske partije socijalista

Marija Đuričković Gojčević, sekretarka Ministarstva nauke Smiljana Prelević, predstavnik ženske asocijacije Hrvatske građanske inicijative Tamara Bogdanović, izvršna direktorica Centra za romske inicijative Nikšić Fana Delija, predstavnik ženske asocijacije Liberalne partije Crne Gore Anja Adamović, izvršna direktorica SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica Biljana Zeković, sekretarka Ministarstva pravde Nada Stanišić i predstavnik ženske asocijacije Demokratske partije socijalista dr Marija Perović.

- Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore organizovao je Jedanaesto zasjedanje Ženskog parlamenta, posvećeno razmatranju ostvarivanju prava žena u zemljama našeg regiona, sa akcentom na borbu protiv nasilja nad ženama i borbu protiv trgovine ljudima, u svijetlu zaključaka usvojenih na Konferenciji o borbi protiv trgovine ljudima, održano je 29. novembra u toku trajanja globalne kampanje „Šesnaest dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“.

Sjednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Sjednicu je otvorio Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore.

U prvom dijelu sjednice govorili/a su: zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković, predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore Vesna Medenica, ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Maryse Daviet, specijalna predstavnik Generalnog sekretara NATO-a za žene, mir i bezbjednost Kler Hačinson i ministar unutrašnjih poslova Mevludin Nuhodžić.

U drugom dijelu sjednice govorili/e su: predstavnik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije Ljupka Mihajlovska, poslanica Sobranja Republike Sjeverne Makedonije Snežana Kalevska – Vanceva; predstavnik Ženske parlamentarne mreže Narodne skupštine Republike Srbije Olena Papuga; predstavnik Ženske asocijacije Demokratske partije socijalista Valentina Radulović – Šćepanović; predstavnik ženske asocijacije Pokret za promjene Biljana Genić; predstavnik ženske asocijacije Socijaldemokratske partije Crne Gore Biljana Bajramović; predstavnik ženske asocijacije Bošnjačke stranke Lejla Hajdarpašić; predstavnik ženske asocijacije Socijaldemokrata Crne Gore Mira Radović; poslanica Radničke partije Željka Savković; koordinator Komisije za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije Skupštine Republike Kosovo Selman Ymeri; ministarka ekonomije Dragica Sekulić; ministarka bez portfelja Marija Vučinović; izvršna direktorica Centra za ženska prava Maja Raičević; izvršna direktorica Centra za romske inicijative Nikšić Fana Delija, izvršna direktorica NVO „PRIMA“ Aida Perović; predstavnik Unije poslodavaca Crne Gore Zvezdana Oluić; predstavnik ženske asocijacije Demokratske partije socijalista Vanja Grgurović Sekulić; predstavnik ženske asocijacije Demokratske narodne partije Maja Vukićević; generalna direktorica Direktorata za međunarodnu pravosudnu saradnju i razvojne projekte Marijana Laković-Drašković; generalna direktorica Direktorata za tržište rada i zapošljavanje u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Edina Dešić; načelnica Direkcije za inovacije i infrastrukturu u Ministarstvu nauke mr Marijeta Barjaktarović; predstavnik ženske asocijacije Demokratske partije socijalista Nataša Vučinić; predstavnik ženske asocijacije Liberalne partije Anja Adamović i predstavnik ženske asocijacije Demokratske partije socijalista Danka Ognjanović.

- OEBS istraživanje o nasilju nad ženama, dobrobiti i sigurnosti žena u Crnoj Gori, predstavljeno je na 35. sjednici Odbora, održanoj 8. jula 2019.

Uvodno izlaganje imali/e su: predsjednica Odbora Nada Drobnjak, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Mariz Daviet, šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Aivo Orav, menadžerka projekta u Sekciji za rodnu ravnopravnost u Kancelariji Generalnog sekretara OEBS-a Serani Siegel.

Menadžerka projekta u Sekciji za rodnu ravnopravnost u Kancelariji Generalnog sekretara OEBS-a Serani Siegel, predstavila je metodologiju rada i rezultate studije o dobrobiti i bezbjedosti žena.

Studija je sprovedena u okviru projekta finansiranog od strane Evropske unije i prva je takve vrste u jugoistočnoj i istočnoj Evropi koja daje detaljnu sliku fizičkog, seksualnog i psihološkog nasilja koje trpe žene i djevojke u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji, Moldaviji, Ukrajini i Kosovu.

U Crnoj Gori, istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.227 žena starosne dobi od 18 do 74 godine, a odrađeni su i intervjui sa 15 ključnih eksperata, osam diskusija u fokus grupama i četiri dubinska intervjua sa ženama koje su doživjele nasilje. Istraživanje je pokazalo da postoji dobar pravni okvir za borbu protiv nasilja nad ženama u Crnoj Gori, ali da se on mora nadograditi i u potpunosti implementirati.

Cilj istraživanja bio je da se prikupe podaci o nasilju nad ženama u konfliktnim i post-konfliktnim okolnostima, kako bi poslužili kao osnova za donošenje politika, strategija, programa i aktivnosti koje su zasnovane na konkretnim podacima, kao i da dovedu do unapređenja usluga za žene i djevojčice koje su preživjele nasilje. Istraživanje je sprovedeno 2018. godine u Crnoj Gori, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Albaniji, Sjevernoj Makedoniji, Kosovu, Ukrajini i Moldaviji.

Istraživanje OEBS-a obuhvatilo je kvantitativnu i kvalitativnu komponentu i sprovedeno je sa ciljem pružanja uporedivih podataka o različitim oblicima nasilja koje su žene doživjele u djetinjstvu i tokom njihovog života. Istraživanje je obuhvatilo nasilje koje su žene doživjele u konfliktnom i nekonfliktnom okruženju, kao i uticaj nasilja na žene i djevojčice, uključujući i njegove trajne posljedice. Pitanja o normama i stavovima vezanim za nasilje nad ženama bila su takođe uključena u istraživanje radi boljeg razumijevanja uzroka nasilja.

Ključni nalazi pokazuju da nasilje nad ženama u Crnoj Gori predstavlja razlog za zabrinutost.

Šest od deset ispitanih žena (62%) smatra da je nasilje nad ženama uobičajeno, a oko četvrtine (23%) smatra da je nasilje vrlo učestalo. Četvrtina njih (26%) lično poznaje neku osobu iz porodice i od svojih prijatelja koja je bila izložena nasilju nad ženama, a sličan procenat zna i neku ženu iz svog susjedstva koja je bila žrtva nasilja. Mnoge ispitanice žene su čule za službe za pomoć ugroženim ženama, međutim, mali broj žena se obratio tim službama.

Prezentovani Izvještaj komentarisale su: predsjednica Odbora Nada Drobnjak, izvršna direktorica Centra za ženska prava Maja Raičević, profesorica na Pravnom fakultetu Univerziteta „Mediterran“ i bivša članica Grupe eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO) Vesna Ratković, zamjenica šefa predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer i državna sekretarka u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Vukica Jelić. Između ostalog, ukazano je na potrebu formiranja fonda za naknadu štete žrtvama nasilja, što zahtijeva preispitivanje odredbi Zakona o naknadi štete žrtvama krivičnih djela, prije početka njegove primjene pristupanjem Crne Gore Evropskoj uniji.

Ovaj projekat je finansiran od strane Evropske unije i podržan od strane Populacionog fonda Ujedinjenih nacija, UN Women i UNICEF-a, kao i od strane vlada Austrije, Finske, Njemačke, Italije, Norveške, Švedske i SAD-a.

-Na 31. sjednici održanoj 15. aprila razmotren je Program za sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021. za 2019. i 2020. godinu s Izvještajem o realizaciji Programa za 2018. godinu

Načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Biljana Pejović, informisala je članice Odbora da je Program za sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021. za 2019. i 2020. godinu i Izvještaj o realizaciji Programa za 2018. godinu, donijela, odnosno usvojila Vlada Crne Gore, u martu 2019. godine, a pripremlilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa svim relevantnim institucijama na nacionalnom i lokalnom nivou. Podsjetila je da Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori (2017-2021) predstavlja treći razvojni dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Kao i prethodna dva, i ovaj dokument zasnovan je na međunarodnom i domaćem pravnom okviru koji tretira problematiku rodne ravnopravnosti.

Izvještaj o realizaciji Programa za 2018. godinu dat je u tabelarnom prikazu sa informacijama koje su dobijene od nadležnih institucija, koje su prepoznate kao nosioci aktivnosti, ili partneri na sprovođenju mjera iz PAPRR-a. Izvještaj je pokazao da je veliki dio mjera realizovan, ali i da je dio mjera ostao nerealizovan zbog nedostatka finansijskih, ljudskih i tehničkih kapaciteta i da je neophodno preduzimati mjere za osiguranje sprovođenja strateških ciljeva postavljenih PAPRR-om.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao institucionalni mehanizmi za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti, svojim aktivnostima značajno su unaprijedili sprovođenje politike rodne ravnopravnosti. Takođe je i djelovanje relevantnih institucija, prepoznatih kao nosioci aktivnosti, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou doprinijelo značajnom poboljšanju položaja žena u različitim segmentima i oblastima društva.

Tokom izlaganja Biljana Pejović je naglasila da su aktivnosti planirane Programom sprovođenja Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za 2018. godinu, realizovane u mjeri većoj od očekivane, ali svakako većoj u odnosu na prethodnu godinu. U sprovođenju aktivnosti podršku su dale međunarodne organizacije Kancelarija UNDP-a i Misija OEBS-a u Crnoj Gori, koje su kao partnerske organizacije pružale i finansijsku i tehničku pomoć. U sprovođenju aktivnosti podršku je pružila i Delegacija EU u Crnoj Gori. NVO sektor je imao značajnu ulogu u sprovođenju aktivnosti, kako kroz svoje samostalne projekte, tako i kroz učešće u zajedničkim projektima i kampanjama.

Preporuke sadržane u Izvještaju su: nastaviti sa jačanjem kapaciteta zaposlenih u svim relevantnim institucijama za realizaciju efikasnih i koordinisanih mjera za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti; obezbijediti više sredstava u Zakonu o budžetu Crne Gore, odnosno budžetima institucija nadležnih za ostvarivanje aktivnosti utvrđenih PAPRR-om; u kontinuitetu podizati nivo informisanosti i razumijevanja zaposlenih u javnoj upravi o značaju sprovođenja principa rodne ravnopravnosti kroz različite vrste obuka; primijeniti jedinstveni standardizovani sistem za prikupljanje podataka o rezultatima i redovno praćenje mjera iz PAPRR-a, shodno datim indikatorima i sprovoditi obuke u cilju poboljšanja izvještavanja; svi subjekti koji učestvuju u izradi izvještaja treba više

pažnje da obrate na opis indikatora, što je od ključne važnosti za evaluaciju trećeg Plana aktivnosti 2017 - 2021.

Program sprovođenja PAPRR-a za 2019. i 2020. godinu sadrži niz aktivnosti koje su u vezi sa edukacijom i promocijom antidiskriminatornih zakona i standarda: ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja; povećanje zaposlenosti žena i uklanjanje svih oblika diskriminacije žena na tržištu rada; suzbijanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unapređenje položaja i zaštite prava žrtava svih oblika rodno zasnovanog nasilja; uvođenje rodne ravnopravnosti u medije, kulturu i sport; stvaranje održivih mehanizama na nacionalnom i lokalnom nivou za postizanje rodne ravnopravnosti. Takođe, Programom su predviđene i aktivnosti na daljem usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija). Proces izrade Programa za 2019. i 2020. godinu sproveden je na participativan i strukturiran način. Formirana je Radna grupa za izradu ovog dokumenta, a široko postavljen proces konsultacija doprinio je da ovaj dokument bude utemeljen u društvenim potrebama. U raspravi su kroz pitanja i komentare učestvovali: predsjednica Odbora Nada Drobnjak, članica Odbora Branka Tanasijević, poslanica Daliborka Pejović i načelnica Odjeljenja za pitanja rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Biljana Pejović.

-Na 34. sjednici održanoj 16. juna razmotren je Izvještaj Crne Gore o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (BPSA) i Agende za održivi razvoj 2030 (AGENDA 2030)

Mehmet Zenka, ministar za ljudska i manjinska prava Crne Gore, informisao je članove/ice Odbora da je Izvještaj Crne Gore o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (BpFA) i Agende za održivi razvoj 2030 (AGENDA 2030), usvojila Vlada Crne Gore na sjednici od 16. maja 2019. godine i dostavila nadležnom tijelu UN-a na dalje postupanje. U izradi Izvještaja Crne Gore korišćeni su podaci iz relevantnih nacionalnih strategija i akcionih planova za konkretne oblasti interesovanja. Kao bazični strateški dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti korišćen je Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori – PAPRR koji je utemeljen na Pekinškoj deklaraciji i Platformi za akciju, kojim su definisane kritične oblasti u kojima je izražena rodna neravnopravnost i sadrži ciljeve i mjere za postizanje rodne ravnopravnosti u onim oblastima društvenog života koje su prepoznate i Pekinškom deklaracijom. Od 12 ključnih oblasti u kojima je najizraženija rodna ravnopravnost u Pekinškoj deklaraciji, Crna Gora se opredijelila za osam oblasti u kojima djeluje u cilju postizanja rodne ravnopravnosti, a to su: Unapređenje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti; Rodno osjetljivo vaspitanje i obrazovanje; Rodna ravnopravnost u ekonomiji; Rodno osjetljiva zdravstvena zaštita; Rodno zasnovano nasilje; Rodna ravnopravnost u medijima, kulturi i sportu; Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu; Institucionalni mehanizmi za primjenu rodne ravnopravnosti i međunarodna saradnja. Izvještaj Crne Gore će biti uključen u globalni izvještaj o sprovođenju ove deklaracije koji će UN-Žene podnijeti na 64. sjednici Komisije za status žena koja će se održati u martu 2020. godine, povodom obilježavanja 25-godišnjice od usvajanja Pekinške deklaracije i Platforme za akciju.

Izvještaj sadrži informacije o najvažnijim rezultatima i aktivnostima u posljednjih pet godina. Jedno od najvažnijih dostignuća u postizanju rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena jeste unapređenje antidiskriminatornog zakonodavstva, nacionalnih planova i razvijanje institucionalnih mehanizama za

rodnu ravnopravnost na državnom i lokalnom nivou. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti (2015) je usklađen sa Zakonom o zabrani diskriminacije, kao i sa pravnom tekovinom EU. Izvršene su izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije (2014 i 2017), Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore (2014) i donesen novi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom (2015), kojima je utvrđena jača obaveza zaštite od svih oblika diskriminacije, za čije su kršenje uvedene kaznene odredbe, kao i data veća ovlaštenja instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Izmjenama Zakona o rodnoj ravnopravnosti prihvaćene su sugestije Evropske komisije da promovisanje principa rodne ravnopravnosti bude dio aktivnosti zakonodavne i izvršne vlasti. Usvojen je Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2017-2021 (PAPRR) koji predstavlja treći po redu razvojni dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Kao i prethodna dva, i on je zasnovan na međunarodnom i domaćem pravnom okviru koji tretira problematiku rodne ravnopravnosti. Pored institucionalnih mehanizama na nacionalnom nivou uspostavljeni su mehanizmi i na lokalnom nivou. Mediji sve više prepoznaju važnost rodne ravnopravnosti. Nevladine organizacije se aktivno bave pitanjima boljeg položaja žena. Rodna ravnopravnost je prepoznata među prioritarnim oblastima za finansiranje projekata nevladinih organizacija i Vlada preko resornih ministarstava izdvaja značajna sredstva za realizaciju projekata nevladinih organizacija u ovoj oblasti. U tu svrhu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava prošle i ove godine opredijelilo je 460.000 €. Investiciono - razvojni fond je tokom 2018. godine u okviru tri programa podrške razvoju biznisa čiji su nosioci žene podržao 39 projekata u vrijednosti od 1,2 mil. €. Učešće žena u oblasti preduzetništva na kraju 2017. godine bilo je 24,29%. Povećan je udio žena u zakonodavnoj, sudskoj i izvršnoj vlasti. Izmjenama izbornog zakona (2014) poboljšana je politička participacija žena, povećan broj žena na izbornim listama i procenat zastupljenosti žena u zakonodavnim tijelima. Sadašnji 26. saziv Skupštine Crne Gore od 81 poslanika ima 19 žena ili 23,46%, što predstavlja povećanje u odnosu na 25. saziv kada je bilo 15 žena ili 18,5%. Od usvajanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, iz godine u godinu, povećan je broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, što ukazuje da se Zakon primjenjuje u praksi, uz povećanu svijest o važnosti prijavljivanja. Podaci pokazuju veći stepen procesuiranih i riješenih slučajeva, što govori o vidljivosti samog fenomena i tome da je unaprijeđen okvir koji stimuliše žrtve da prijave nasilnike i naprave korake ka izlasku iz situacije nasilja.

Nakon rasprave, predsjednica Odbora je konstatovala da je Odbor razmotrio Izvještaj Crne Gore o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (BPfA) i Agende za održivi razvoj 2030 (AGENDA 2030).

- Na 37 sjednici održanoj 2. oktobra razmotren je Akcioni plan za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost u Crnoj Gori (2019-2020)

Mihailo Volkov, direktor Direktorata za ljudske resurse u Ministarstvu odbrane, informisao je člana/ice Odbora da je Vlada Crne Gore, na sjednici od 1. avgusta 2019. godine, donijela Akcioni plan za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost u Crnoj Gori (2019-2022) – Program sprovođenja 2019-2020, koji je dostavilo Ministarstvo odbrane.

Akcioni plan ima za cilj da obuhvati i razradi tri ključna strateška cilja za primjenu Rezolucije SB 1325 i njoj pratećih rezolucija, i to: povećanje učešća žena u odlučivanju u mirovnim procesima; zaštita žena i djevojaka u konfliktnim zonama, integracija rodne perspektive i rodnog obrazovanja u mirovnim operacijama, kao i područje mehanizama za primjenu Rezolucije SB 1325 i njoj pratećih rezolucija.

Rukovodeći se navedenim strateškim ciljevima, Akcioni plan definiše sljedeće operativne ciljeve: osnažiti ulogu institucionalnih mehanizama za praćenje primjene i sprovođenja Akcionog plana za Rezoluciju SB 1325 i pratećih rezolucija; jačati rodnu perspektivu kroz učešće u međunarodnim aktivnostima na primjeni Rezolucije SB 1325 i njoj pratećih rezolucija; u obrazovne programe na svim nivoima obrazovanja integrisati rodnu perspektivu, uključujući i aktivnosti na primjeni Rezolucije SB 1325 i njoj pratećih rezolucija, posebno onih koje se odnose na rodne aspekte ljudske bezbjednosti i očuvanje mira, u cilju integrisanja rodne perspektive i rodnog obrazovanja u mirovnim operacijama; uvesti rodno balansiranu zastupljenost u aktivnostima sistema bezbjednosti; povećati zastupljenost žena u aktivnostima i procesima donošenja odluka u sektoru bezbjednosti i izgradnje mira; podizanje nivoa svijesti o rodno zasnovanoj diskriminaciji, rodno zasnovanom nasilju i nasilju nad ženama i uspostaviti djelotvornu preventivnu zaštitu žena i djevojaka od rodno zasnovane diskriminacije, rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad ženama; podizanje nivoa svijesti šire javnosti o problemu trgovine ljudima i uspostaviti djelotvornu preventivnu zaštitu žena i djevojaka od trgovine ljudima; unaprijediti saradnju na primjeni Rezolucije SB 1325 i njoj pratećih rezolucija i unapređenje efikasnosti praćenja realizacije Akcionog plana za primjenu Rezolucije SB 1325 i njoj pratećih rezolucija.

Praćenje (monitoring), evaluaciju i izvještavanje vršiče nosioci realizacije aktivnosti, kroz uputstva o izvještavanju o realizaciji AP koji će se usvojiti. Radi pravovremenog identifikovanja mjera u cilju dalje implementacije određenih aktivnosti, vršiče se godišnje izvještavanje. Priprema i podnošenje godišnjih izvještaja svakog aktera koji rade na realizaciji AP je do kraja 2019. godine. Godišnji izvještaj Ministarstvo odbrane, kao koordinator svih aktivnosti, dostavlja Vladi Crne Gore na usvajanje do kraja januara 2020. godine. Nosioci aktivnosti/mjera u okviru svojih godišnjih budžeta trebaju planirati finansijska sredstva za realizaciju primjene Akcionog plana.

U Ministarstvu odbrane, na dan 31. januar 2019. godine, ima 45,53% žena, od čega su 110 žena državne službenice, jedna žena oficirka i jedna žena podoficirka. Tri žene su vojno-diplomatske predstavnice u Misiji Crne Gore pri NATO-u, dok iz kategorije visokorukovodnog kadra, ima dvije žene -sekretarka Ministarstva i generalna direktorica Direktorata za materijalne resurse, a iz kategorije ekspertsko-rukovodnog kadra sedam žena.

U Vojsci Crne Gore, na dan 31. mart 2019. godine, ima 10,84% žena, od toga su 44 žene profesionalne vojnkinje po ugovoru, 29 žena su podoficirke, 16 žena su oficirke i 105 žena su civilna lica.

Na inostranim vojnim akademijama školuju se devet žena kadetkinja. Do sada je sedam žena učestvovalo u mirovnoj misiji u Avganistanu.

Na nivou Ministarstva i Vojske ima 15,01% žena.

Ministarstvo odbrane donijelo je Smjernice za privlačenje i zadržavanje žena u Vojsci Crne Gore, koje su namijenjene komandnom sastavu Vojske, organizacionim jedinicama koje se bave ljudskim resursima, planiranjem i razvojem, obrazovanjem i obukom, operacijama, odnosima sa javnošću, kao i svim strukturama unutar Ministarstva odbrane i Vojske, u čijoj nadležnosti su regrutovanje, prijem, selekcija i profesionalni razvoj lica u Vojsci. Privlačenje i zadržavanje žena u Vojsci i njihovo napredovanje u karijeri promoviraju efikasnije i odgovornije oružane snage, a učešće žena u mirovnim misijama i operacijama doprinosi da mirovni procesi širom svijeta budu djelotvorniji i efikasniji.

U raspravi su kroz pitanja i komentare učestvovali/e: Nada Drobnjak, predsjednica Odbora, Branka Tanasijević, Marina Jočić i Maja Bakrač, članice Odbora, Zvonko Vuković, član Odbora, kao i Mihailo Volkov, direktor Direktorata za ljudske resurse u Ministarstvu odbrane.

Nakon rasprave, predsjednica Odbora je konstatovala da je Odbor razmotrio i jednoglasno podržao Akcioni plan za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost u Crnoj Gori (2019-2022) – Program sprovođenja 2019-2020. i da je tokom rasprave izrazio uvjerenje da će sa Ministarstvom odbrane saradivati u realizaciji pojedinih aktivnosti utvrđenih planom.

- Odbor je na 38. sjednici održanoj 22. i 25. novembra razmotrio Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godine i Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu

Članu/icama Odbora Strategiju i Akcioni plan, koji je usvojila Vlada Crne Gore, a pripremlilo Ministarstvo unutrašnjih poslova, predstavio je Željko Spalević, načelnik Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u Ministarstvu unutrašnjih poslova. Strategija daje analizu trenutnog stanja na planu borbe protiv trgovine ljudima, identifikujući nove izazove, ali i strateške ciljeve u skladu sa međunarodnim standardima i praksama u ovoj oblasti. Strategija težište stavlja na četiri ključne strateške oblasti: Prevencija trgovine ljudima; Zaštita žrtava trgovine ljudima; Odgovor krivičnog pravosuđa-krivično gonjenje; Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja.

Opšti cilj Strategije je da se unaprijedi efikasnost i funkcionalnost sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja učinilaca ovog krivičnog djela, u skladu sa nacionalnim krivičnim zakonodavstvom i prihvaćenim međunarodnim standardima.

Akcioni plan za 2019. godinu razrađuje postavljene operativne ciljeve Strategije definišući aktivnosti za implementaciju ključnih mjera, njihove nosioce, dinamiku, potrebna finansijska sredstva, kao i indikatore rezultata kojim će se pratiti stepen njihove realizacije na godišnjem nivou. U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, kao zasebna organizaciona jedinica funkcioniše Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima. U cilju postizanja boljeg bilansa ostvarenih rezultata u istraživanju i procesuiranju slučajeva trgovine ljudima Vrhovni državni tužilac i direktor Uprave policije Crne Gore formirali su Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima. Ovo tijelo se sastoji od predstavnika MUP-a, Uprave policije, Višeg državnog tužilaštva i Ministarstva pravde. U Crnoj Gori postoji određeni broj organizacija civilnog društva koje su aktivne na polju borbe protiv trgovine ljudima. Nevladine organizacije predstavljaju relevantne partnere javnim vlastima u sprovođenju preventivnih programa i ublažavanja mogućih posljedica trgovine ljudima/djecom najugroženijim i najosjetljivijim kategorijama u društvu.

Tokom izlaganja Željko Spalević je dao pregled realizovanih aktivnosti za koje je nadležno Ministarstvo unutrašnjih poslova, istakavši da je od 55 aktivnosti definisanih Akcionim planom za 2019. godinu, realizovano 86% i izrazio očekivanje da će do kraja 2019. godine, stepen realizacije biti povećan. Takođe, naglasio je da je Ministarstvo unutrašnjih poslova posvećeno realizaciji aktivnosti koje su predviđene Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021. a koje će u konačnom doprinijeti suzbijanju svih oblika rodno zasnovanog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijeđenju položaja i zaštiti prava žrtava svih oblika rodno zasnovanog nasilja.

Nakon rasprave, predsjednica Odbora je konstatovala da je Odbor razmotrio i jednoglasno podržao Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godine i prateći Akcioni plan za 2019. godinu.

5. Konferencije

- Odbor je, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Generalnim sekretarijatom NATO-a za žene, mir i bezbjednost, organizovao međunarodnu konferenciju „Borba protiv trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu“, koja je održana 28. novembra u Podgorici.

Konferenciju je otvorio predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović.

U uvodnom dijelu govorili su predsjednica Odbora Nada Drobnjak i ministar unutrašnjih poslova Mevludin Nuhodžić.

Radni dio konferencije počeo je panelom na temu „Kako zemlje iz regiona sprječavaju i suzbijaju borbu protiv trgovine ljudima“, u okviru kojeg su nacionalno iskustvo o ovom pitanju, uključujući međusektorske interakcije, kao i izazove i nove načine borbe protiv navedene pojave sa prisutnima podijelili/e Nada Drobnjak, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost, Željko Spalević, načelnik Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Snežana Kalenska Vanceva, Skupština Sjeverne Makedonije, Besim Kaimendi, Kancelarija glavnog državnog tužioca Kosova i Ljupka Mihajlovska, Narodna skupština Republike Srbije.

U okviru drugog panela izlaganja na temu „Kako su aktivnosti civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima i pružanju podrške preživjelim“, imali/e su: Amela Efendić, IFS-Emmaus, BiH, Slavko Milić, Defendologija centar Nikšić, Mariana Meshi, izvršna direktorica Different and Equal, Republikas Albanja i Fana Delija, Centar za romske inicijative, Nikšić.

Na panelu „Uloga međunarodnih organizacija u borbi protiv trgovine ljudima“, o primjerima najbolje prakse u sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima sa aspekta međunarodnih organizacija govorili/e su: Kler Hatčinson, specijalna predstavica Generalnog sekretara NATO-a za žene, mir i bezbjednost, Valiant Richey, specijalni savjetnik i koordinator OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima, Davor Raus, UNODC-a, Helene Paillard, programska menadžerka u U pravi za organizovani kriminal Jedinice za trgovinu ljudima Interpol-a.

Konferencija organizovana sa ciljem da pruži osnovu za reviziju NATO politike za borbu protiv trgovine ljudima, kao i korisnu potporu zemljama da se bave ovim globalnim izazovom, završena je usvajanjem zaključaka.

- Vestminsterka fondacija za demokratiju, u saradnji sa Odborom za rodnu ravnopravnost i Odborom za ljudska prava i slobode organizovala je regionalnu parlamentarnu konferenciju na temu „Osnaživanje regionalne saradnje i nadzora zakonodavstva u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu“, koja je održana 6. oktobra na Cetinju.

Regionalnu parlamentarnu konferenciju otvorili su potpredsjednik Skupštine Crne Gore Genci Nimanbegu, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak i direktor Vestminsterske fondacije za demokratiju za Zapadni Balkan Emil Atanasovski.

Učesnici/ce konferencije bili/e su predstavnici/ce odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost iz parlamenta zemalja Zapadnog Balkana, kao i eksperti/kinje za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, parlamentarni nadzor i post-zakonodavni nadzor iz Ujedinjenog Kraljevstva i regiona Zapadnog Balkana.

Na Konferenciji su predstavljena iskustva regionalne saradnje u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu i ključna pitanja i prepreke sa kojima se parlamentarni odbori za

ljudska prava i rodnu ravnopravnost suočavaju prilikom sprovođenja nadzora nad implementacijom zakonodavstva.

Takođe, predstavljen je i HUGEN Akcioni plan i aktivnosti opredijeljene za podršku parlamentima Zapadnog Balkana u nadzoru nad zakonodavstvom u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti.

Konferencija je dio aktivnosti Vestminsterske fondacije za demokratiju i Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost na Zapadnom Balkanu (HUGEN) koje se realizuju u okviru Programa podržanog od strane Ministarstva vanjskih poslova Norveške koji implementira Vestminsterska fondacija za demokratiju u periodu od aprila 2019. do novembra 2021. U realizaciji ovog projekta učestvuju parlamenti Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Sjeverne Makedonije, Srbije i Crne Gore.

6. Radionice

- Odbor je, u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, organizovao četiri tematske radionice (jednu dvodnevnu i tri jednodnevne) za poslanike/ce i zaposlene u Skupštini Crne Gore, u cilju realizacije pojedinih mjera iz Plana aktivnosti za rodno osjetljivu Skupštinu Crne Gore.

*Radionica na temu "Rodno odgovorno budžetiranje", održana je 14.maja, u cilju realizacije jedne od mjera iz Plana aktivnosti za rodno osjetljivu Skupštinu Crne Gore, koja predviđa izgradnju kapaciteta i procedura za realizaciju procjena u svim fazama kreiranja i usvajanja zakona, politika i drugih akata. Rad radionice koji je vodila ekspertkinja dr Marija Risteska odvijao se u okviru panela "Međunarodna iskustva u primjeni rodno odgovornog budžetiranja" i "Ulazne tačke za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja u budžetski ciklus".

U radu radionice učestvovali su: predsjednica i članice Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak, Branka Tanasijević, Aleksandra Vuković, Sanja Pavićević i Maja Bakrač, poslanici/e Daliborka Pejović, Jovanka Laličić, Andrija Popović, Radule Novović, ekspert I saradnice u Ministarstvu finansija I Upravi za statistiku.

*Dvodnevna radionica za poslanike/ce i zaposlene u sekretarijatima skupštinskih odbora, na temu "Izgradnja kapaciteta za inkluzivnu i efikasnu Skupštinu Crne Gore: rodna perspektiva u zakonodavstvu", održana je 20. i 26. juna.

Rad dvodnevne radionice koju je vodila ekspertkinja Karolina Leaković odvijao se u okviru panela: "Uvođenje i institucionalizacija rodne perspective u zakonodavstvo", "Implementacija rodno osjetljivog zakonodavstva: korak po korak" i "Studija slučaja: Ravnoteža između poslovnog i privatnog života roditelja I skrbnika (Direktiva Evropskog parlamenta od 4. Aprila 2019.)".

*Radionica na temu "Rodno odgovorno budžetiranje", održana 14.oktobra, organizovana je za zaposlene u Skupštini Crne Gore. Rad radionice koju je vodila ekspertkinja dr Marija Risteska odvijao se u okviru panela "Orodnjavanje" i "Rodno – odgovorno budžetiranje". Učesnicima/ama radionice prezentovane su osnove rodno odgovornog budžetiranja, analiza politika, analiza isplativosti i učestalosti sa posebnim akcentom na rod i međunarodne primjere u praksi rodno odgovornog

budžetiranja. U radu radionice učestvovali/e su zaposleni u sekretarijatima Odbora za rodnu ravnopravnost, Ustavnog odbora, Odbora za međunarodne odnose i iseljenike, Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, Odbora za antikorupciju, Administrativnog odbora, saradnice za pripremu i obradu sjednica Skupštine I Biroa finansijskih poslova.

*Radionica na temu „Orodnjavanje agro-budžeta“, održana je 26. novembra. Rad radionice koji je vodila ekspertkinja dr Marija Risteska odvijao se u okviru panela „Orodnjavanje politika“, „Razvoj orodnjenih ciljeva agrarne politike“, „Studija slučaja: agrobudžet“, „Rodni indikatori“, „Radionica-razvoj rodni indikatori za prethodno definisane orodnjene mjere u agrarnoj politici“. U radu radionice učestvovali/e su: predsjednica i član/ice Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak, Zvonko Vuković, Branka Tanasijević, Nada Nenezić i Marina Jočić.

Tabelarni prikaz

Broj sjednica	19
Broj razmatranih tačaka dnevnog reda	34
Trajanje sjednica u satima i danima	20 dana 27 sati
Broj razmatranih prijedloga zakona	7
Broj razmatranih prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona	-
Broj razmatranih amandmana	-
Broj podnijetih amandmana	-
Broj razmatranih izvještaja koje pojedini organi, saglasno zakonu, dostavljaju Skupštini	1
Broj razmatranih izvještaja, strategija i drugih akata dostavljenih Odboru	4
Broj konsultativnih saslušanja	1
Učešće na sjednicama, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine	304
Ostale aktivnosti Odbora (konferencije, javne tribine, sastanci, seminari, kampanje) - radionice - konferencije - sastanci - kampanje	4 2

MEĐUNARODNE I OSTALE AKTIVNOSTI

Naziv aktivnosti	Regionalni sastanak nacionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost i Balkanske regije
Datum	25. i 26. januar
Mjesto	Zagreb
Organizator	Savez udruženja "Balkanska regija"
Učesnici/e	predstavnici/ce institucionalnih mehanizama na nacionalnom nivou CG, Hrvatske, Srbije, Makedonije i Bosne i Hercegovine.
Kratak opis aktivnosti	Tokom sastanka razgovarano je o aktivnostima na izradi osnovne studije o rodnim politikama u zemljama Zapadnog Balkana, saradnji na polju rodne ravnopravnosti sa posebnim osvrtom na status institucionalnih mehanizama na nacionalnom nivou Crne Gore, Hrvatske, Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, izradi lokalnih akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti, kao i uspostavljanju saradnje sa međunarodnim organizacijama.

Naziv aktivnosti	Svjetska konferencija žena u sektoru bezbjednosti
Datum	20. februar
Mjesto	Budva
Organizator	
Učesnici/e	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, Veselin Veljović, direktor Uprave policije Crne Gore, Dragan Pejanović, državni sekretar Ministarstva unutrašnjih poslova, Boban Šaranović, direktor JU Viša stručna škola policijska akademija, Clare Hutchinson, specijalna predstavnica Generalnog sekretara NATO-a za program „Žene, mir i bezbjednost“, ambasadorica Maryswe Daviet, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Judy Rajzing Rainke, ambasadorica SAD-a u Crnoj Gori, Paulo Costa, šef Programa policije u Ženevskom centru za demokratsku kontrolu oružanih snaga, Rasta Ostrauskaite, koordinatorka aktivnosti za rješavanje transnacionalnih prijetnji u OSCE u Beču i Ricardo Valdas, predsjednik Saveza evropskih policijskih sindikata.

Kratak opis aktivnosti	U obraćanju učesnicima konferencije predsjednica Odbora Nada Drobnjak, saopštila je da Crna Gora, kroz kreiranje normativnog okvira kao i kroz praksu, stvara kontekst u kome će muškarci i žene biti ravnopravni i istakla uspjeh na podizanju nivoa rodne ravnopravnosti u sektoru bezbjednosti. Takođe, govorila je i o aktivnostima Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore.
------------------------	--

Naziv aktivnosti	Sastanak predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost sa konsultantom Vestminsterske fondacije za demokratiju Žarkom Hadži - Zafirovim
Datum	29. maj
Mjesto	Skupština Crne Gore
Organizator	Odbor za rodnu ravnopravnost
Učesnici/e	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, konsultant Vestminsterske fondacije za demokratiju Žarkom Hadži – Zafirovim i asistentkinja konsultanta Gorica Nadjinska.
Kratak opis aktivnosti	Sastanak je organizovan povodom trogodišnjeg projekta Vestminsterske fondacije za demokratiju – Regionalne kancelarije u Beogradu pod nazivom „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu“. Projekat je počeo 1. aprila 2019. i obuhvata saradnju sa osam parlamenata iz šest zemalja u regionu: Albanije, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Kosova, Srbije i Crne Gore. Cilj ovog programa je uspostavljanje regionalne mreže skupštinskih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost u svim parlamentima Zapadnog Balkana i da ojača njihove kapacitete za sprovođenje skupštinskog nadzora. Na sastanku je bilo riječi o radu Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, kako bi prikupljene informacije bile korišćene za izradu početne analize o radu parlamentarnih radnih tijela zaduženih za ljudska prava i rodnu ravnopravnost.

Naziv aktivnosti	Regionalna konferencija parlamentarki
Datum	26. i 27. jun
Mjesto	Skoplje
Organizator	Skupština Republike Sjeverne Makedonije, uz podršku Misije OEBS-a u Skoplju
Učesnici/e	Parlamentarke iz regiona
Kratak opis aktivnosti	<p>Na konferenciji je razgovarano o međunarodnim standardima i dobrim praksama rodno osjetljivih parlamenata, a parlamentarke iz regiona su imale priliku da razmijene iskustva o zakonodavstvu i javnom finansiranju koje se odnosi na rodnu ravnopravnost.</p> <p>Govoreći o primjeni Akcionog plana za rodno osjetljivu Skupštinu Crne Gore, Nada Drobnjak je istakla kako njegova primjena utiče na podizanje svijesti o pitanjima rodne ravnopravnosti, kao i integraciji politika rodne ravnopravnosti i osnaživanju mehanizama za njeno ostvarivanje. Naglasila je da je Skupština Crne Gore posvećena usvajanju rodno odgovornih zakona i politika, kao i jačanju svijesti o rodnoj ravnopravnosti u skupštinskoj kulturi.</p> <p>Tokom dvodnevne konferencije razgovano je i o mogućnostima regionalne parlamentarne saradnje, posebno u oblast rodne ravnopravnosti.</p>

Naziv aktivnosti	Pres konferencija o nalazima istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS) koje je tokom 2018. godine sprovela Uprava za statistiku Crne Gore (MONSTAT)
Datum	28. jun
Mjesto	Podgorica
Organizator	Uprava za statistiku Crne Gore (MONSTAT)
Učesnici/e	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osama Makkawi Khogali, potpredsjednik Vlade Crne Gore za ekonomsku politiku i finansijski sistem Milutin Simović, direktorica Uprave za statistiku Crne Gore Gordana Radojević i predstavnici/e

	ministarstava i međunarodnih organizacija.
Kratak opis aktivnosti	Na pres konferenciji predstavljeni su ključni nalazi istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS), koje je tokom 2018. godine sprovela Uprava za statistiku Crne Gore (MONSTAT), uz tehničku pomoć UNICEF-a i finansijsku podršku Vlade Crne Gore, UNICEF-a i UNHCR-a. MICS istraživanje predstavlja globalni istraživački program razvijen od strane UNICEF-a. Koncipiran je tako da obezbijedi statistički pouzdane i međunarodno uporedive podatke za ključne socijalne indikatore i usmjeren je na najosjetljiviji dio populacije: žene, djecu i ugrožene i marginalizovane grupe stanovništva.

Naziv aktivnosti	Sastanak predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Nade Drobnjak sa specijalnom predstavnicom Generalnog sekretara NATO-a za žene, mir i bezbjednost Kler Hatčinson
Datum	1.jul
Mjesto	Skupština Crne Gore
Organizator	Odbor za rodnu ravnopravnost
Učesnici/e	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, Kler Hatčinson, specijalna predstavica Generalnog sekretara NATO-a za žene, mir i bezbjednost , Mark Sparano, saradnik specijalne predstavnice Generalnog sekretara NATO-a za žene, mir i bezbjednost i Danica Mijatović, druga sekretaraka u Generalnom direktoratu za NATO i politiku bezbjednosti,Ministarstvo vanjskih poslova.
Kratak opis aktivnosti	Tokom sastanka razgovarano je o regionalnoj saradnji na polju rodne ravnopravnosti sa posebnim osvrtom na primjeni Akcionog plana za primjenu Rezolucije 1325 SBUN – Žene, mir, bezbjednost, kao i o borbi protiv trgovine ljudima sa posebnim osvrtom na žene i djecu. Zaključeno je da je Crna Gora dobar primjer po postignutim rezultatima i dogovorena je dalja saradnja.

Naziv aktivnosti	Sastanak predsjednice Odbora Nade Drobnjak sa direktorom za Zapadni Balkan Vestminsterske fondacije za demokratiju Emilom Atanasovskim
Datum	24.jul
Mjesto	Skupština Crne Goie
Organizator	Odbor za rodnu ravnopravnost
Učesnici/e	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, direktor za Zapadni Balkan Vestminsterske fondacije za demokratiju Emil Atanasovski, saradnik/ce na projektu Ivan Radojević, Nevenka Stanković i Aleksandra Vujsić.
Kratak opis aktivnosti	Sastanak je organizovan povodom regionalnog programa, koji se sprovodi od aprila 2019. godine do oktobra 2021. godine, a čiji je cilj uspostavljanje regionalne mreže skupštinskih odbora o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu. Glavni cilj programa je da se uspostavi parlamentarna mreža odbora za ljudska prava i rodna pitanja na Zapadnom Balkanu, ispita i revidira primjena zakona koji se odnose na rodna pitanja i ljudska prava i uspostavi praksa nadzora nad sprovođenjem zakona u parlamentima Zapadnog Balkana i ojača parlamentarni nadzor nad zakonodavstvom koje se tiče ljudskih prava. Učešće u radu Mreže ponuđeno je parlamentarnim odborima koji se bave pitanjima ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u parlamentima Zapadnog Balkana, a biće na dobrovoljnoj i inkluzivnoj osnovi. Odbor za rodnu ravnopravnost će imati aktivnu ulogu u ovom programu kroz jačanje parlamentarne saradnje u regionu Zapadnog Balkana na unapređivanju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, kao i vršeci efikasan nadzor zakonodavstva o rodnoj ravnopravnosti.

Naziv aktivnosti	Regionalna konferencija "U korak sa novim vremenom"
Datum	23. oktobar
Mjesto	Podgorica
Organizator	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Privredna komora Crne Gore
Učesnici/e	Predstavnic/e državnih institucija, Zajednice opština i Investiciono-razvojnog fonda, potpredsjednica Privredne komore Crne Gore Ljiljana Filipović i Glavni pregovarač Aleksandar Drijević.

Kratak opis aktivnosti	<p>.U okviru panel rasprava diskutovano je na teme – “Politika razvoja ženskog preduzetništva”, “Fondovi za podršku razvoja ženskog preduzetništva”, “Žene u biznisu”. Predsjednica Odbora govorila je u okviru panela – Politika razvoja ženskog preduzetništva.</p> <p>Cilj konferencije bio je promovisanje važnosti ženskog preduzetništva, ohrabrivanje ostvarenih i budućih preduzetnica za nove preduzetničke projekte, kao i razmjena iskustva i unapređivanje saradnje žena preduzetnica u regionu.</p>
------------------------	--

Naziv aktivnosti	Regionalni sastanak Peking +25 Ekonomske komisije za Evropu (UNECE)
Datum	29. i 30. oktobar
Mjesto	Ženeva, Švajcarska
Organizator	Evropska komisija za Evropu (UNECE)
Učesnici/e	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, kao članica Delegacije Crne Gore u čijem sastavu su bili predstavnici/e relevantnih institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost, predstavnice Ženske političke mreže, predstavnici/e međunarodnih organizacija, institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost i nevladinih organizacija.
Kratak opis aktivnosti	<p>Cilj sastanka bio je razmatranje sprovođenja Pekinške deklaracije i Platforme za akciju, kao i zaključaka sa 23. Specijalne sesije Generalne Skupštine, te napretka ostvarenog po pitanju postizanja rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena predviđenih Agendom 2030. U okviru panela - Ključni trendovi u oblasti rodne ravnopravnosti u UNECE regiji – ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka predstavio je napredak Crne Gore postignut u prethodnom periodu. Tokom diskusije na panelu predstavljena su ključna distignuća u 12 kritičnih oblasti Pekinške platforme za akciju i njihov presjek u odnosu na Ciljeve održivog razvoja (SDG) u šest sveobuhvatnih oblasti: inkluzivni razvoj, zajednički prosperitet i dostojan rad, iskorjenjivanje siromaštva, socijalna zaštita, sloboda od nasilja, stigme i stereotipa, učešće, odgovornost i orodnjene institucije, mima i inkluzivna društva i očuvanje životne sredine, zaštita i rehabilitacija.</p>

Naziv aktivnosti	Drugi sastanak Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN)
Datum	18. novembra
Mjesto	Beograd
Organizator	Vestminsterska fondacija za demokratiju u okviru aktivnosti Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN) i Programa koji Vestminsterska fondacija za demokratiju realizuje uz podršku norveškog Ministarstva vanjskih poslova, u periodu od aprila 2019. do novembra 2021.
Učesnici/e	Članovi/ce Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana
Kratak opis aktivnosti	Tokom drugog sastanka Predsjednica Odbora Nada Drobnjak jednoglasno je izabrana za predsjedavajuću Upravljačkog Odbora HUGEN Mreže. Razmotreni su i usvojeni organizacioni dokumenti mreže HUGEN - Smjernice o organizacionoj i upravljačkoj strukturi HUGEN mreže, Smjernice o radu upravljačkog odbora HUGEN mreže i Akcioni plan HUGEN mreže za period oktobar 2019.-oktobar 2020.

Naziv aktivnosti	Kurs o post-zakonodavnom nadzoru
Datum	18.- 20. novembra
Mjesto	Beograd
Organizator	Vestminsterska fondacija za demokratiju u okviru aktivnosti Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN) i Programa koji Vestminsterska fondacija za demokratiju realizuje uz podršku norveškog Ministarstva vanjskih poslova, u periodu od aprila 2019. do novembra 2021.
Učesnici/e	Delegacija Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za ljudska prava i slobode u sastavu: Nada Drobnjak, dr Halil Duković i Momčilo Martinović, članovi/ice iz parlamenata Zapadnog Balkana i parlamentarnih službi iz odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost
Kratak opis aktivnosti	Tokom trodnevnog rada poslanici/e i zaposleni/e u službama odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost informisani su o osnovama post-zakonodavnog nadzora, potrebi njegovog sprovođenja i prirodi post-zakonodavnog nadzora, kao i sa načinom pokretanja post-zakonodavnog nadzora, rezultatima i njihovim korišćenjem.

SEKRETARKA ODBORA

Snežana Grupković, s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA

Nada Drobnjak, s.r.